

Denetim Açısından Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye Yerel Yönetimlerinin Karşılaştırılması

Hüseyin ERKUL* & Hüseyin KARA**

Özet

Yerel yönetimler bütün ülkelerde büyük bir öneme sahiptir. Yerel yönetimlerin daha sağlıklı, daha verimli çalışabilmesinin yolu; yerel yönetimlere yeterli kaynak sağlamak, yerel yönetimlerde siyasal katılımı ve şeffaflığı artırmak, yanı sıra verimli, etkili, nitelikli ve kaliteli denetim araçlarına sahip olmaktan geçmektedir. Türkiye’de yerel yönetimlerin denetiminde çok başlılık ve denetim uygulamalarının etkisizliği gibi nedenlerle çeşitli yönetsel sorunlar yaşanmaktadır. Bu makalede Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye’nin yerel yönetim yapıları incelenerek, yerel yönetimlerin denetim açısından karşılaştırılması yapılmış, bu karşılaştırmalardan yola çıkılarak Türkiye’de yerel yönetimlerin denetiminde yaşanan sorunlara uygulanabilir çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bulgaristan, Yunanistan, Türkiye, Yerel Yönetimler, Denetim

Comparison of Local Governments in Bulgaria, Greece and Turkey by Auditing Methods

Abstract

Local governments have great importance on administration all over the world. The way to have more healthy and more efficiently working local governments is to provide sufficient economical sources, increase political participation and transparency in local governments and also to have efficient, effective and qualified auditing methods in local governments. Turkish local governments are facing different problems in auditing, because of having many auditing authorities and ineffectiveness of auditing inspections. This article examined the structure of local governments in Bulgaria, Greece and Turkey, compared the local gov-

* Prof.Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Gökçeada Meslek Yüksek Okulu Müd., hcerkul@comu.edu.tr

** Dr. 3. Sınıf Emniyet Müdürü, İstanbul Polis Moral Eğitim Merkezi, hgokara@hotmail.com

ernments by auditing methods and proposed applicable proposals to the faced problems of auditing local governments in Turkey.

Keywords: *Bulgaria, Greece, Turkey, Local Governments, Auditing*

GİRİŞ

Günümüz dünyasında giderek derinleşen ve çok boyutlu hale gelen küreselleşme süreci ülkelere hem fırsatları hem de riskleri beraberinde getirmektedir. Bu fırsatları ekonomik ve toplumsal anlamda büyüme ve kalkınmaya dönüştürebilen ülkeler küresel düzeyde etkin olmakta, risklere yakalanan ülkeler ise küresel rekabete dayanamayarak gelişmemiş ülkeler grubunda yer almakta ya da yok olmaktadır. Küresel düzeyde etkin olabilmek için bir devletin merkezi yönetiminin; kurumsallaşmış, demokrasiyi benimsemiş, teknolojiyi yakalamış, farkındalık düzeyi yüksek, değişimi gelişime dönüştürmüş ve stratejik yaklaşımli olması gerekir. Yerel yönetimlerin ise; daha etkin, verimli, hızlı ve nitelikli hizmet sunabilen, katılımcı, izlenebilir, doğal çevreye duyarlı ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlanmış bir yapıda olması gerekir.

Yerel yönetimler yerel düzeyde kamu hizmetleri sunan halka en yakın kamu idareleridir. Yerel yönetimler görevlerini bir yandan “*idari vesayet*” altında yürütürlerken bir yandan da siyasal, yönetsel, yargısal, mali ve kamuoyu denetimine tabidirler. Dolayısıyla Türkiye’de yerel yönetimlerin denetiminde çok başlılık ve denetim uygulamalarının etkisizliği; bu kuruluşların amaçlarını gerçekleştirmesini, yöntem ve işlemlerin uygunluğunu, hedeflerden ve mevzuattan sapmaları ve düzeltilmesi yönünde öneriler getirilmesini olumsuz etkilemektedir. Bu araştırmada durum tespiti sonucunda, neden-sonuç ilişkisi içerisinde sorunları anlama ve açıklama yapılarak çözüm önerileri getirilmiştir.

1. BULGARİSTAN’DA YEREL YÖNETİMLER

Türkiye’nin batısında en uzun sınıra sahip olduğu komşusu olan Bulgaristan, Osmanlı Devleti’nin bir parçası iken 1908 yılında tam bağımsızlığına kavuşmuştur. Bulgaristan’da yönetsel, siyasal ve ekonomik açıdan merkezi yönetimin oldukça baskın olduğu görülmektedir¹. Üniter bir yapıya sahip olan Bulgaristan’da özerk bölgeler bulunmamaktadır². 2007 yılında Avrupa Birliği’ne (AB) tam üye olan Bulgaristan’ın köklü bir yerel yönetim geçmişi bulunmaktadır.

1 Mustafa, ÇELEN, “Bulgaristan’da Yerel Yönetimler”, Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.Dergisi, Y:2012. C:XXXIII, S:II, s: 497-516.

2 Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası, md.2., <http://www.parliament.bg/en/const>, (Erişim: 20.12.2012).

1.1. Merkezi Yönetim Birimleri: Bölgeler/İller

1991 tarihli Bulgaristan Anayasası'nda yerel yönetimler 7. Bölümde "Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetimin Taşra Örgütü" adı altında ele alınmıştır. Anayasa'ya göre Bulgaristan Cumhuriyeti, yönetsel bakımdan belediyelere ve bölgelere/illere ayrılmaktadır. Başkent ile diğer önemli kentlerin yönetimi için ayrı yasalar çıkarılabilir. Belediyeler, kendi kendine yönetimin gerçekleştiği, yerel yönetim özelliğine sahip, temel yönetim birimleridir. Anayasa'da belediyelerin tüzel kişiliklerinin bulunduğu açıkça belirtilmiş olmakla birlikte, Anayasa'da hiçbir bölgesel özerkliğin tanınmadığı açıkça yer almıştır³.

Bölgeler/İller (*oblast*), bölgesel politikaların gerçekleştirilmesi, devlet yönetiminin yerel ölçekte verimli olarak uygulanması amacıyla oluşturulan bir yönetim ve bölgesel birimdir. Bölgeler/İller, bir veya birkaç ilçeden oluşmaktadır. Her bölge/il, bir bölge/il valisi tarafından yönetilir. Valiye, vali yardımcıları ile bölge yönetim birimleri yardımcı olur. Vali, devlet politikalarının uygulanması, ulusal çıkarların korunması, kamu düzeninin sürdürülmesi ile belediyeler üzerinde yönetsel denetimden sorumludur⁴. Bölgeler/İller yönetim amacıyla oluşturulmuş olup, yerel yönetimlerin seçimle gelen organlarına benzer organları bulunmamaktadır. Bununla birlikte bölge/il merkezlerinde, merkezi hükümetin bölgesel ölçekte organları oluşturulabilir⁵.

Bölge/il Valisi Bakanlar Kurulu tarafından, vali yardımcıları ise başbakan tarafından atanırlar. Bölge Valisi ile yardımcıları, bölgede siyasi partilerde, yönetim organlarında görev almazlar, ticari faaliyette bulunan şirketlerde yer alamazlar⁶.

Bölge/il Valisi, bölgede/ilde devletin politikalarını uygulamak, yönetsel ve bölgesel reform uygulamalarının sorumluluğunu almak, bölgede bulunan yönetsel birimler arasındaki eşgüdümü sağlamanın yanı sıra yerel yönetim organları ve yerel yönetimler üzerinde hukukilik denetimi yapmakla da görevlidir⁷.

Başkent Sofya'ya ise özel bir statü getirilmiştir. Buna göre Başkent Sofya, hem yerel yönetim birimi hem de yönetsel bir birim olup bölge/il

3 Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası, md.2., <http://www.parliament.bg/en/const>, (Erişim: 20.12.2012).

4 Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası, md.142-143., <http://www.parliament.bg/en/const>, (Erişim: 20.12.2012).

5 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.7., http://www.urban.org/PDF/bulg_locgov.pdf, (Erişim: 20.12.2012).

6 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.69.,

7 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.71.,

statüsündedir⁸. Sofya için “Sofya Büyükşehir Belediyesi” biçiminde bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre Sofya, kentin kalkınması için merkezi hükümetin politikalarını uygulamakta aynı zamanda da yerel yönetim birimi⁹ olma özelliğini korumaktadır.

Bulgaristan’da belediyeler temel yerel yönetimi birimleri olup, ilçe belediyeleri ara kademe yerel yönetim birimi, bölgeler/iller ise merkezi yönetim birimi olarak varlıklarını sürdürmektedir.

1.2. Yerel Yönetim Birimleri: Belediyeler

Bulgaristan’da belediyeler (*obchtina*), temel yasal yerel yönetim birimleri olup ülkede tek düzeyli bir yerel yönetim yapısı bulunmakta¹⁰ olup, 264 belediye ve 28 bölge/il bulunmaktadır. Diğer yönetsel birimler ise ancak yasa ile kurulabilir. Belediye’nin ismi, yerleşim merkezinin ismi ile aynı ismi taşır. Belediyenin sınırları, halkın katıldığı bir referandum ile belirlenir. Tüzel kişiliği bulunan belediyeler, kendi yerel gereksinimlerini karşılamak için mallara ve kendi bütçesine sahiptir¹¹.

Bulgaristan’da Yerinden Yönetim ve Yerel Yönetimler Kanunu ile yerel yönetimlere devredilen yerel görevler şunlardır:

(1) **Mülk Gelirleri, Vergi ve Cezalar ile Hizmet Yaratmak:** Belediyenin mülkleri, işletmeleri, belediye vergileri, cezaların tespiti ile belediyenin gelişmesi sağlanmaktadır.

(2) **Eğitim Hizmetleri:** Okul öncesi, temel, ilk ve orta eğitim ile yüksek öğretimi kapsamaktadır. Bulgaristan’da, genel olarak eğitim personelinin sağlama ve bunların dağıtımını merkezi yönetimce sağlanmaktadır.

(3) **Sağlık Hizmetleri:** Toplum sağlığının korunması, hasta bakımı, sağlık işlerini kapsamakta olup, belediye hastaneleri, poliklinikler ve çevre sağlığı belediyelerin görevleri arasındadır. Ulusal önemdeki sağlık kurumları merkezi yönetimin yetkisi altında bulunmaktadır.

(4) **Kültür Hizmetleri:** Kültür merkezleri, tiyatro, kütüphaneler, müzeler ve orkestraların kurulması, amatör sanatın geliştirilmesi belediyelerin görevleri arasındadır.

(5) **Kamu Hizmeti İşleri:** Su, atık su, kanalizasyon, elektrik, ısınma, telefon, cadde ve meydan düzenlemeleri, park ve bahçeler, sokak aydın-

8 Yüksel KOÇAK, Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler, (Ankara: Orion Kitabevi, 2008), s.162.

9 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.8.,

10 Mustafa ÇELEN, a.g.m., s. 497

11 Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.69-70.

latması, yeşil alanlar, ırmak ve dere yataklarının düzenlenmesi, atık yönetimi, yerel ulaşım, yerel hamamlar, otel, garaj ve mezarlık düzenlemeleri yapmak.

(6) **Sosyal Yardım Hizmetleri:** Sosyal yardım, sosyal konut, maddi yardım konuları, özürlü çocuklara, maddi geliri yetersiz olan yeni evli çiftlere, geliri olmayan gençlere maddi yardım sağlama, düşkünlerevi açmayı kapsamaktadır.

(7) **Mekânsal Planlama Hizmetleri:** Doğal hayatın korunması ve doğal kaynakların akılcı kullanımı, yerel öneme sahip kültürel, tarihi ve mimari anıtların korunması, konut ve kentleşme, planlama ve uygulama alanlarını hayata geçirilmesini kapsamaktadır.

(8) **Boş Zaman Faaliyetleri:** Yerel öneme sahip, spor, turizm ve dinlenme alanlarını düzenlemek¹².

Belediyeler bu görevlerden bazılarını tamamen veya öncelikli olarak yerine getirirlerken, bazılarını da devletle birlikte yerine getirmektedir.

Belediyelerin organları belediye başkanı ve belediye meclisidir. **Belediye Başkanı**, belediyenin yürütme organı olup 4 yıllık bir süre için halk tarafından doğrudan seçimle veya yasada belirtilen özel durumlarda, belediye meclisi tarafından seçilir. Seçim sistemi, nispi temsil sistemidir ve seçim barajı bulunmamaktadır. Sandalyeler d'Hont Yöntemi kullanılarak alınan sonuçların oranına göre dağıtılır¹³. Belediye Seçim Kanunu'na göre belediye başkanı, semt idaresi ve belediye şubesi başkanları iki türlü çoğunluk sistemiyle seçilir. Bu seçimlerde, belediye, semt idaresi veya belediye şubesi tek adaylı bir seçim çevresidir. Bir aday ilk turda geçerli oyların yarısından fazlasını alırsa belediye başkanlığına seçilir. İkinci turda en fazla oy alan belediye başkanlığını kazanır. Belediyelerde bir veya daha fazla sayıdaki başkan yardımcısı, belediye meclisi tarafından seçilirler¹⁴.

Belediye başkanı, belediye meclisi kararlarının uygulayıcısı ve yürütmenin başıdır. Başkan, yasalar, belediye meclis kararları ve kamuoyunun tercihleri doğrultusunda görevini yerine getirmek zorundadır¹⁵. Başkan, meclis kararlarının tekrar görüşülmesi için itiraz edebilir. Meclis kararında direnirse meclisin aldığı karar kesindir. Bu kararı başkan yargıya taşıyabilir¹⁶.

12 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.11.

13 Halil KALABALIK, **Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku, Teori-Uygulama**, (Ankara: Seçkin Kitabevi, 2005), s.243.

14 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.38/3.

15 Mustafa ÇELEN, a.g.m., s.503.

16 Yüksel KOÇAK, a.g.e., s.166.

18 yaşını dolduran ve o seçim bölgesinde 12 aydır oturan, kısıtlı olmayan Bulgar yurttaşları seçimlerde oy kullanabilmektedir¹⁷.

Belediye Meclisi üyeleri 4 yıllık bir süre için halk tarafından doğrudan seçimle belirlenir (Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası md.138-139). Belediye meclisi üye sayısı belediyenin nüfusuna göre; 11 ile 51 arasında değişmektedir. Başkent Sofya'nın belediye meclisi üye sayısı 61'dir olup, ilçe meclislerinin üye sayısı ise nüfusa oranla 11 ile 19 arasında değişmektedir¹⁸.

Belediye meclisi, belediye başkanının önerisi ile belediyenin, ilçe belediyelerinin ve semt idarelerinin yönetim yapısını oluşturmak, belediye bütçesini kabul etmek, uygulamasını denetlemek ve ilgili raporları onaylamak, borç alma ve borç vermeye karar vermek, Belediyenin kalkınma programları ve stratejilerini onaylamak, belediye tüzel kişiliklerinin faaliyetlerini belirlemek, İlçe belediyeleri ve mahalleler oluşturmak, yerel yönetim birliklerine katılmaya karar vermek, cadde, meydan, park ve sokak adlarını kararlaştırmak, AB Politikaları bağlamında yerel toplumun gelişimi ve belediyenin kalkınması için projeler, stratejiler, kalkınma programları hazırlamak ve kabul etmek ve belediye meclisinin aldığı kararlar 7 gün içerisinde Bölge Valisine göndermekle görevlidir¹⁹.

Bulgaristan'da ilçe belediyeleri, nüfusu 100.000'den fazla olan il belediyeleri altında kurulabilmektedir. Günümüzde başkent Sofya'da 24, Plovdiv'de 6, Varna'da 5 ilçe belediyesi bulunmaktadır²⁰. **İlçe Belediye Başkanı**, il belediye başkanının önerisi ile il belediye meclisinin gizli oyuyla seçilir. Görev süresi belediye meclisinin görev süresi ile aynıdır²¹. İlçe belediye başkanı; belediye bütçesinin, ilçe ile ilgili olan bölümlerinin yürütülmesini sağlar, kamu işlerini organize eder, doğal çevrenin korunmasını sağlar, nüfus hizmetlerini yerine getirir, kamusal hizmetlerin yerine getirilmesini sağlar ve ilçeyi temsil eder²².

İlçe belediye meclisleri, belediye meclislerine yerel halkın gereksinimlerinin karşılanması ve yerel hizmetler konularında yardımcı olmakta ve doğrudan seçimle gelmektedirler. İlçe belediye meclisi üye sayısı, yerleşim biriminin nüfusuna oranla 11 ile 19 arasında değişmektedir²³. İlçe belediye

17 Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.76.

18 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.19.

19 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.21-22.

20 Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.71.

21 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md. 39.

22 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.46.

23 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.18-19.

meclisleri; komiteler oluşturup üyelerini belirler, ilçe belediye meclisi yönetim yapısını oluşturur, belediyenin ilçe belediyesi ile ilgili politikalarını uygulamak için plan ve programları kabul eder, ilçe belediye bütçesini denetler²⁴.

İlçe belediyesi içerisinde, belediye meclisinin kararı ile 150 sabit nüfusa sahip yerleşim birimlerinde mahalle veya köy muhtarlıkları (semt idareleri-topluluk belediyeleri) kurulabilmektedir. Belediyelerde hem belediye başkanı hem de belediye meclisi seçimle göreve geldiği halde, muhtarlıklarda yalnızca muhtarlar (grup başkanları) seçimle işbaşına gelmektedir. Muhtarlıkların ayrı bir tüzel kişiliği yoktur. Yalnızca belediyelerin birer şubesi gibi faaliyette bulunmaktadırlar. Bu nedenle muhtarlıklar, ayrı bir yerel yönetim birimi olarak kabul edilmemektedir²⁵.

Bulgaristan'da belediyeler, ilçeler ve bölgelerin dışında tarihsel ve kültürel bir yerleşim yapılanması olan köyler ve kasabalarda halen varlığını sürdürmektedir. 2009 yılı itibarıyla Bulgaristan'da 255 kasaba ile 5047 köy bulunmaktadır. Kasaba ve köylerin seçilmiş organları, bütçeleri ve devlet tarafından atanmış personeli bulunmamaktadır²⁶.

1.3. Bulgaristan'da Yerel Yönetimlerin Denetimi

Bulgaristan'da yerel yönetimlerde yönetsel denetim, ombudsman denetimi, kamuoyu denetimi, yargı denetimi ve mali denetim yapılmaktadır.

Yönetsel Denetim: Bulgaristan Anayasası'na göre; devletin merkezi birimleri ile bölgesel alt birimleri, yerel yönetimlerin iş ve işlemlerini hukukilik bakımından denetleyebilirler²⁷. Yönetsel denetim; Olağan Denetim ve İstek Üzerine Denetim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır²⁸.

Olağan Denetim: Olağan denetim yollarından birincisi bölge valisinin yapmış olduğu denetimdir. Bölge Valisi'nin belediyeler üzerinde vesayet denetimi bulunmaktadır. Vali, belediye meclisinin yasaya aykırı gördüğü kararlarını, idari mahkemeye götürmeden tekrar meclise gönderebilir veya belediye meclisinin yasadışı düzenlemelerinin uygulanmasını sona erdirerek, bir ay içerisinde idare mahkemesine gönderebilir. Aynı süre

24 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.21a.

25 Yüksel KOÇAK, a.g.e., s.162, Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.71.

26 Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.72.

27 Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası, md.144.

28 Council of Europe, **Supervision and Auditing of Local Authorities' Action**, Local and Regional Authorities Series No.66, (Strasbourg: Council of Europe Publishing, 1999), s.61.

içerisinde, belediye başkanının ve belediye organlarının yasadışı düzenlemelerini sona erdirebilir. Bölge valisinin bu yetkilerine karşılık belediye başkanı, yargıya itiraz edebilir²⁹.

Vali, 14 gün içerisinde belediye başkanının aldığı kararları iptal edebilir. Valinin yetkisi, alınan kararların hukukiliği ile sınırlandırılmıştır. Vali, gereksinimlere uygunluk yani yerindelik denetimi yapamaz. Bu durum, amaca ve zamana uygunluk olarak adlandırılmaktadır³⁰.

Olağan denetim yollarından ikincisi merkezi devlet kurumlarının organları tarafından yapılan denetimdir. Belediyelere çevre, imar ve iskân, sağlık vb. konularda yasalarda verilen görevlerin yerine getirilmesinde merkezi devlet kurumlarının, bu yerel birimler üzerinde denetim yapma yetkileri bulunmaktadır³¹.

Bir diğer olağan denetim yolu ise belediye başkanlarının, ilçe belediye başkanlarının aldığı kararlar üzerinde hukukilik denetimi yapmasıdır³².

Olağan yönetsel denetimin son yolu ise belediye başkanı ve belediye meclisinin **karşılıklı denetim yoludur**³³. Belediye meclisi, belediye başkanının aldığı kararları, 2 aylık süre içerisinde iptal etme yetkisine sahiptir. Bununla birlikte meclisin, başkana yasayla verilen yetkilerini iptal etme yetkisi bulunmamaktadır. Belediye başkanı da, meclisin almış olduğu kararların belediyenin gereksinimlerine ve yasalara uygunluk bakımından tekrar görüşülmesini isteyebilmektedir. Belediye başkanının 7 gün içerisinde itiraz ettiği kararlar askıya alınır. Belediye meclisinde aynı karar 2/3 çoğunlukla alınrsa belediye başkanı bu kararı uygulayabilir veya iptali için yargıya taşıyabilir³⁴.

İstek Üzerine Denetim: Bu tür denetim yolu, belediyeler, bölge valileri veya üçüncü şahıslar tarafından yapılan itirazlar üzerine yapılan denetimlerdir. Belediyeler, bazı durumlarda ön inceleme yapılmasını isteyebilirler. Bölge valileri de yasalardan kaynaklanan yetkilerini kullanarak belediyelerde alınan kararlar üzerinde denetim yapılmasını isteyebilirler³⁵.

Yargı Denetimi: Bulgaristan Anayasasına göre; mahkemeler yönetsel organların aldığı kararlar üzerinde hukukilik denetimi yapabilirler. Yurt-

29 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.72.

30 Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.86., Halil KALABALIK, a.g.e., s.714.

31 Council of Europe, s.61.

32 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.44/9.

33 Council of Europe, s.62.

34 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.45.

35 Council of Europe, s.62.

taşlar ve yasal kurumlar kendilerini ilgilendiren yönetsel kararlara karşı yargıya başvurabilirler (Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası, md. 120). Söz konusu kararlara, şikâyetçi tarafından mahkemeden önce bölge valisine de bir dilekçeyle itiraz edilebilir³⁶.

Kamuoyu Denetimi: Bulgaristan'da yurttaşlar belediye yönetimine yerel konularla ilgili olarak genel toplantılarla, referandum aracılığıyla doğrudan veya seçtikleri organlar aracılığıyla katılabilirler. Referandum kararı belediye meclisince, üyelerin mutlak çoğunluğunun oylarıyla alınabilir³⁷. Bulgaristan devlet ve yerel hükümetlerin kararlarına doğrudan katılım yasasına göre, doğrudan katılım "*referandum, yurttaş inisiyatifi (girişimi) ve genel halk toplantıları*" aracılığıyla olmaktadır. Bir referandum ulusal veya yerel düzeyde yapılabilir. Aynı biçimde bir yurttaş inisiyatifi de ulusal veya yerel düzeyde yapılabilir. Halk toplantıları ise yerel düzeyde yapılabilmektedir³⁸.

Ombudsman Denetimi: Yerel yönetimlerin diğer bir denetimi ise Ombudsmanlık kurumu (*Kamu Denetçisi*) tarafından yerine getirilmektedir. Bulgaristan'da iki tür ombudsmanlık kurumu bulunmaktadır: (1) Ulusal Ombudsman ve (2) Yerel Ombudsman. Ulusal Ombudsman, Ulusal Meclis tarafından seçilmektedir. Ulusal Ombudsman, belediye başkanları ve belediye meclislerinin aldığı kötü yönetimle ilgili olarak gelen şikâyetleri de değerlendirmektedir³⁹.

Bulgaristan'da yerel ombudsmanlar ise belediye meclisleri tarafından seçilmektedirler. Yerel Ombudsman, yurttaşların yerel yönetimler önündeki haklarını ve yasal isteklerini korumakla görevlidir. Seçilmesi ve azledilmesi belediye meclisinin 2/3 çoğunluğu ile yapılmaktadır. Ulusal Ombudsman ile Yerel Ombudsmanlar arasında ortak toplantılar düzenlenmekte, öncelik verilecek konular, sorunların çözüm yolları tartışılmaktadır⁴⁰. Ulusal Ombudsmanlık kurumunun oluşturulması yasal bir zorunluluk iken, yerel ombudsmanlık kurumunun oluşturulması belediye organlarının kararına bağlanmıştır. Bir belediyede yerel ombudsmanlık kurumu oluşturulduğu takdirde, bu kurumun işlevleri ile ilgili düzenlemeler ve mali kaynaklar belediye tarafından aktarılmaktadır.

36 Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.86., Halil KALABALIK, a.g.e., s.714.

37 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.17.

38 Direct Citizen Participation in State and Local Government Act, Promulgated, SG No. 44/12.06.2009, <http://www.conces.government.bg/show?action=31&lang=2>, (Erişim: 20.12.2012), md.3.

39 Bulgaristan Cumhuriyeti Anayasası, md.91a., Alexander VODENICHAROV, a.g.m., s.86

40 Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, md.21a.

Bulgaristan'da günümüzde 264 belediye yönetimi bulunmasına karşılık, yerel ombudsmanlık kurumunu oluşturan belediye sayısı yalnızca 22'dir. Bulgaristan'da yerel ombudsmanlar, insan hakları ve belediyelerdeki günlük iyi yönetim ilkelerinin ihlali ile ilgili şikâyetleri izlemektedirler⁴¹.

Mali Denetim: Bulgaristan'da kamu kurumlarının dış denetimini yapmak üzere 1995 yılında Ulusal Denetim Kurumu (Sayıştay) kurulmuştur. Ulusal Denetim Kurumu'nun başkan ve üyeleri Bulgaristan Meclisi tarafından seçilmekte ve kurum raporunu parlamentoya sunmaktadır⁴². Ulusal Denetim Kurumu'na bağlı 6 bölge ofisi (Bölge Sayıştay) ülke genelinde faaliyette bulunmaktadır⁴³. Kamu kurumlarının iç denetimlerini yerine getirmek için de Maliye Bakanlığı'na bağlı İç Denetim Müdürlüğü hayata geçirilmiştir. Devlet İç Mali Denetim Yasası ise 2001 yılında yürürlüğe girmiştir. İç Denetim Müdürlüğü, ilk basamak mali birimlerde ve 28 bölge/il yönetiminde hayata geçirilmiştir⁴⁴. İlk kurulduğunda merkezi otoritenin yetkisi altında olan İç Denetim Müdürlüğü'nde, AB uygulamalarına uygun olarak 2006 yılında yapılan reformla denetçiler belediyelere ve diğer kamu kurumlarına aktarılmıştır⁴⁵. Nüfus açısından büyük olan 108 belediyede 2 ile 10 arasında denetçi, daha düşük nüfusa sahip olan 149 belediyede ise 1 denetçi görev yapmaktadır. Bulgaristan'da 2006 yılında kamu kurumlarında mali denetimlerle ilgili olarak ayrıca Mali Yönetimi Denetim Yasası, İç Denetim Yasası ile Mali Teftiş Yasası kabul edilmiştir. İç denetim başlıca; sistem denetimi, performans denetimi, mali denetim ve bilgi işlem teknolojisi denetimlerini kapsar. Atanmış denetçiler tarafından yapılan denetimlerde; denetlenen kurumdaki mali işlemlerin, yönetsel işlemlerin hukukiliği, mali işlemlerin güvenilirliği, kamu kaynaklarının harcanmasındaki verimlilik, belediye bütçesi ve yardımlar konusunda ortaya çıkan sorunların nedenlerinin ortaya konması amaçlanır⁴⁶. Buna ek banka borcu sağlayan kredi kuruluşlarının, bu borçların kullanılışları üzerinde bir denetim yetkisine sahiptir⁴⁷.

41 Local and Regional Democracy in Bulgaria, (2011). https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1844369&Site=COE#P586_85240, (Erişim: 20.12.2012).

42 World Bank, Bulgaria: Public Expenditure Issues and Directions for Reform, World Bank Country Study, (USA, 2003), s.65.

43 OECD, Budgeting in Bulgaria, <http://www.oecd.org/gov/budgeting/46051594.pdf>, (2009), s.176. (Erişim: 17.09.2014).

44 World Bank, s.65.

45 Minister of Finance Bulgaria, <http://www.adfi.minfin.bg/en/>, (Erişim: 17.04.2014).

46 Public Internal Financial Control Act, md.20. http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/BudgetLaws/BulgariaPublicInternal_Financial_Control_Act.pdf, (Erişim: 17.04.2014).

47 Birgül Ayman GÜLER, "Bulgaristan'da Yerel Yönetimler", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C.4, S.1, (Ankara:TODAİE Yayını, Ocak 1995), s.87.

2. YUNANİSTAN'DA YEREL YÖNETİMLER

Yunanistan Anayasası'nda yerel yönetimlerin örgütlendirilişi ile ilgili toplam 3 madde bulunmaktadır. Anayasa'nın 101, 101A ve 102. maddeleri yerel yönetimlere ayrılmıştır. Anayasa'da devletin yönetiminin, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak örgütlendirileceği⁴⁸ açık olarak belirtilmiştir. Anayasa'da; (1.) Yerel işlerin yönetiminin yerel yönetim makamlarına ait olduğu, (2.) Yerel yönetim makamlarının yönetsel ve mali bağımsızlıktan yararlandığı, (3.) Yerel yönetim makamlarına ait işlerin yerine getirilmesi, hizmetlerin görülmesi veya yetkilerin kullanılmasının, seçilmiş yöneticiler tarafından yerine getirileceği, (4.) Devletin yerel yönetim makamları üzerinde yalnızca hukukilik denetimi yapabileceği, (5.) Devletin yerel yönetimlerin mali bağımsızlığını ve görevlerini yerine getirecek yeterli mali kaynağı sağlayacağı⁴⁹ öngörülmüştür.

Anayasa'nın bu maddeleriyle; yerel yönetimlerde, yurttaşların yerel düzeyde, demokratik ilke ve kurumları ülke genelinde gizli ve genel oy kullanarak yaşama geçirmesine büyük önem verilmiştir. Böylece yerel yönetimler, yerel politikaların ve yerel yönetimin birleştirilmiş bir uygulaması haline gelmiştir. Anayasa, her iki yaşamsal organizma arasında dengeli bir ilişkiyi açık olarak ortaya koymuştur: *"Karar alma yetkisi ve yeterli mali kaynaklara sahip olarak, yerel toplumun yönetilmesinin sağlanması"*⁵⁰.

2011 yılına kadar Yunanistan'da yerel yönetim birimleri, 54 il düzeyindeki yönetimle beraber iki basamaklı bir yapıya sahipti. Buna göre; belediyeler ve Topluluklar birinci derece yerel yönetim birimlerini, il düzeyindeki yerel yönetim birimleri ise ikinci derece yerel yönetimleri oluşturmaktaydı⁵¹. Ayrıca 1987 yılında çıkarılan bir yasa ile Yunanistan'da, kamu yönetimindeki gelişmeleri uygulayabilmek amacıyla ülke 13 idari bölge yönetimine ayrılmıştı⁵².

Yunanistan'da 1990'ların ortalarına kadar süren yerel yönetim reformları, yerinden yönetim birimlerinin sorumluluklarını artırmaktan çok, ül-

48 Yunanistan Anayasası, Çev. Serap YAZICI, (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayını, 2005), md. 101.

49 Yunanistan Anayasası, md.102.

50 Nikolaos Komninos HLEPAS, "Local Government in Greece", içinde, **Local Governments in the Member States of European Union: A Comparative Legal Perspective** (Ed. Angel-Manuel MORENO), s. 257-281, (Spain: Natioanal Institute Of Public Administration, 2012), s.261.

51 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, "Yunanistan'da Yerel Yönetimler", İçinde, **Dünyada Yerel Yönetimler, Örnekler-Uygulamalar**, (Murat OKCU, Hüseyin ÖZGÜR Ed.), (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013), s.609.

52 M. Cem TOKER "Yunanistan Yönetim Sistemi", **Dünyada Kamu Yönetimi Araştırma Projesi**, (Ankara: İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, 2012), s.362. http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/dunyada_kamu_yon/yunanistan.pdf, (Erişim: 22.09.2012).

kede uzun süren bir demokratikleşmenin askıya alındığı dönemden sonra siyaseti iyileştirmek, yasallığı genişletmek üzerine odaklanmıştır. Devlet, ancak 1990'ların sonuna doğru, yerel yönetimlerde verimlilik üzerine durmuştur. Bu çalışmalar arasında en kayda değer olanı belediyelerin yalnızca birleştirilerek büyütülmesi değil, 1997-2001 dönemlerini kapsayan ulusal ve bölgesel bir çalışma planı olan 1997 Reformu (Kapodistrias Planı) olmuştur⁵³. 1997 yılında hayata geçirilen **Kapodistrias Planıyla**, yeni görevleri yapabilecek, yerel kalkınmayı sağlayabilecek ve çağdaş hizmet sunabilecek daha güçlü yerel yönetimlerin yaratılması öngörülmüştür. Bu amaçla, belediye sayısının 500'ü geçmemesi ve yerel topluluklara (komünler) son verilmesi planlanmıştır. Bu çerçevede, 5.382 topluluk ve 441 belediye arasında zorunlu birleştirmelere gidilerek bu sayı 133 topluluk ve 900 belediyeye düşürülmüştür⁵⁴.

2009 yılındaki seçimlerden başarıyla çıkan güçlü hükümet, öngörüle-meyen mali krizin üstesinden gelmek için, radikal yerel yönetim reformunu yapmakta oldukça kararlı gözükümüştür. 2010 yılının Ocak ayında **Kallikratis Planı** adı verilen plan kamuoyunun görüşüne sunulmuştur. Yerel yönetimlerin yapısını radikal bir biçimde değiştiren bu plan Mayıs 2010'da mecliste kabul edilmiş ve 1 Ocak 2011 tarihinden başlayarak uygulamaya konulmuştur. Kallikratis Planı zorunlu olarak belediyelerin ve toplulukların (komünlerin) birleşmesini öngörmüş, belediyelerin sayısını 1033'ten 325'e düşürmüştü, ikinci basamak yerel yönetim birimi olan ve yetki genişliği ilkesince hareket eden 54 il yönetimini kaldırarak, yerine 13 bölge yönetimini yerel yönetim birimlerine dönüştürmüştür. Aynı zamanda ülke, daha üst seviyedeki 7 Merkezi Yönetim Bölgesine ayrılmıştır⁵⁵. Yerel yönetim birimlerinin sayısındaki bu azalma ile birlikte, hem kaynaklardan hem de personel giderlerinden tasarruf edilmesi planlanmıştır⁵⁶.

Yunanistan'da halen mevcut olan yerel yönetim birimlerinden birinci basamakta belediyeler ve topluluklar, ikinci basamakta ise bölgeler bulunmaktadır. 7 Merkezi Yönetim Bölgesi ise merkezi yönetimin bir uzantısı biçimindedir⁵⁷. Bunun yanı sıra, ilkçağlardan beri ruhani bir özellik taşıyan Athos Yarımadası'nın özel bir statüsü vardır⁵⁸.

53 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.258-259.

54 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.609.

55 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.259, Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.620.

56 Kallikratis Reformu Değerlendirme, http://www.rodopruzgari.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=1144:kallikratis, (Erişim: 22.10.2012).

57 European Parliament, "Economic, Social and Territorial Situation of Greece" [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/regi/2011/460052/IPOL-REGI_NT\(2011\)460052\(PAR00\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/regi/2011/460052/IPOL-REGI_NT(2011)460052(PAR00)_EN.pdf), s.13., (Erişim: 20.09.2012).

58 M. Cem TOKER, a.g.m., s.362.

Yunanistan'da belediyeler, topluluklar ve bölgeler yerel yönetim birimleri olup, merkezi yönetim bölgeleri yalnızca merkezi yönetimin bir uzantısıdır.

2.1. Birinci Basamak Yerel Yönetim Birimleri: Topluluklar (Komünler) ve Belediyeler

Yunanistan'da birinci basamak yerel yönetim birimi topluluk (komün) ve belediyelerdir. Bu birimlerde Topluluk Meclisi ve Belediye Meclisi karar organları olup, yürütme organları ise topluluk başkanı ve belediye başkanıdır. Yerel yönetim birimlerinin karar ve yürütme organları, kendi yerel sınırları içerisinde yaşayanlar tarafından 4 yıllık bir süre için seçilmekte iken⁵⁹, Kallikratis Planı ile birlikte, seçimle gelen organların görev süresi 5 yıl olarak belirlenmiştir⁶⁰. Aynı planla, yerel yönetimlerin yönetiminde genç nüfusun aktif olarak katılabilmesi için belediye veya bölge meclis üyesi seçilebilme yaşı 18'e, belediye başkanı veya bölge başkanı seçilebilme yaşı ise 21'e düşürülmüştür.

Topluluklar, nüfusu 2.000'in altında olan yerleşim birimlerinde kurulmakta olup organları; topluluk başkanı ve topluluk meclisidir. Belediyeler ise nüfusu 2.000'in üzerinde olan yerleşim birimleri ile nüfusuna bakılmaksızın adalarda kurulmaktadır. Belediyelerin organları ise belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye yürütme kuruludur⁶¹.

Topluluk Başkanı, topluluk meclisinin aldığı kararları yürütmekle görevlidir. Başkanın kendi topluluğuyla doğrudan ilgili olan oturumlarda, meclis oturumlarına katılma ve oy verme hakkı vardır.

Topluluk Meclisi, nüfuslarına oranla topluluk meclislerinin 5 ile 11 arasında üyeleri vardır. Topluluk meclisi, kendi meclis üyeleri arasından başkanlarını seçer. Eğer Topluluk bütçesinde özel olarak bir pay ayrılmışsa, açık pazar yerleri kurmak, yerel işletmeler kurmak gibi bazı görevleri vardır. Topluluk meclislerinin rolü, yalnızca belediye yönetimlerine tavsiyelerde bulunmaktan ibarettir⁶².

59 Halil, NADAROĞLU, Mahalli İdareler, Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması, (İstanbul: Beta Yayın, 1998), s.163., M. Cem TOKER, a.g.m., s.363.

60 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.270.

61 AKRIVOPOULOU Christina, DIMITROPOULOS Georgios, KOUNATZIS, Stylianos-Ioannis G. "The Kallikratis Program, The Influence of International and European Policies on the Reforms of Greek Local Government", **Istituzioni del Federalismo Rivista di Studi Giuridici e Politici**, N.3, 2012, ANNO XXXIII – Luglio/Settembre, Italy, s.676. http://www.regione.emilia-romagna.it/affari_ist/Rivista_3_2012/Dimitropoulos.pdf (Erişim: 18.04.2014).

62 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.270., Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.610.

Belediye Başkanı belediyeyi temsil eder, yetkili organlarında alınan kararları uygular, belediye hizmetlerinin ve belediye personelinin başıdır. Başkan, belediye meclisinin bir üyesi değildir ancak, meclisin daveti üzerine gündemdeki konular üzerindeki görüşlerini belirtmek üzere görüşmelere katılır. Kallikratis Planı ile birçok maddesi değişen Belediye Yasasında belediye başkanına, bazı temel düzenlemeleri yapmak gibi birçok görev verilmiştir. Yeni yapılan değişikliklerle daha çok hesap verebilirlik, şeffaflığın artması, yurttaşın yönetime daha fazla katılması, yerel yönetimlerin performansının yükselmesi beklenmektedir⁶³. Kallikratis Planıyla birlikte sorumlulukların ve kaynakların yerleşmesi yoluna gidilmiş, yönetim yapıları basitleştirilerek, bölümler arasındaki işbirliğinin artırılması hedeflenmiştir⁶⁴.

Belediye Meclisi, Mali Komite, Yaşam Kalitesi Komitesi ve Yürütme Kurulu ile Belediye Başkanı, belediye otoriteleri olarak belirtilmiştir. **Belediye Meclisi**, belediye başkanı, yürütme kurulu, mali komite ve yaşam kalitesi komitesine ait olanların dışındaki bütün genel yetkilere ve kararları almaya sahiptir. Bunun yanı sıra, sıradan yurttaşların görev alabildiği belirli bir konu ile ilgili komiteler oluşturulabilir ve bütün yurttaşlar bu konudaki görüşlerini ve önerilerini Belediye Meclisi'nde dile getirebilir. Belediyelerin nüfusuna oranla belediye meclis üyelerinin sayısı 13-49 arasında değişmektedir. Belediye başkanı ve meclis üyeleri, o yerleşim biriminde oturanlar tarafından 5 yıllık bir süre için seçilir⁶⁵.

Yürütme Kurulu ise belediye başkanı ve başkan yardımcıları ile belediyedeki üst düzey yöneticilerden oluşmaktadır.

Belediye meclisi ayda bir kere, belediye başkanı, Mali Komite, Yaşam Kalitesi Komitesi veya meclis üyelerinin üçte birinin çağırmasıyla halka açık olarak toplanır. Meclisin bütün kararları imzalandıktan sonra uygulanabilir, internette yayınlanır, ilk derece hukukilik açısından denetleyen devlet denetleme organına gönderilir⁶⁶.

2.2. İkinci Basamak Yerel Yönetim Birimleri: Bölgeler

Kallikratis Planı ile mevcut olan ikinci basamak yerel yönetim birimi olan illerin yerine, bölgeler kurulmuştur. Bölgenin organları; bölge başkanı,

63 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.267-269.

64 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.630.

65 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.268-269.

66 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.267-269.

başkan yardımcısı, bölge meclisi (nüfusuna oranla 41-101 üyeli), yürütme kurulu ve mali komitedir.

Başkan, başkan yardımcısı ve meclis üyeleri 5 yıllık bir süre için doğrudan seçimle işbaşına gelirler. Bu seçim sistemi aynı zamanda belediyeler için de uygulanmaktadır. Seçimlerde mutlak çoğunluk aranmaktadır. Birinci turda mutlak çoğunluk sağlanamazsa, birinci tur oylamada en yüksek oyu olan iki aday ikinci tur oylamaya katılmaktadır.

Başkan, başkan yardımcısı, meclis ve mali komitenin çalışma biçimi ve yetkileri belediyelerle aynıdır. Bölge Ombudsmanı ve Bölge Danışma Kurulu görevlerini bölge düzeyinde gerçekleştirirler. Seçimle gelen başkan yardımcısı, önceki dönemde yer alan illeri doğrudan ilgilendiren yerel hizmetler ve politikalarla ilgili konularda görevlidirler. Bölge başkanı izleyen dönemde 3 yeni başkan yardımcısı atayabilir. Bölge meclisi, belli konularda karar alma yetkisi de bulunan ikiye kadar komite oluşturabilir⁶⁷.

Yunanistan'da Doğu Makedonya ve Trakya, Merkez Makedonya, Batı Makedonya, Epirus, Teselya, İyonya Adaları, Batı Yunanistan, Anakara Yunanistan, Attika, Peleponnes, Kuzey Ege, Güney Ege ve Girit olmak üzere toplam 13 bölge yönetimi bulunmaktadır⁶⁸

İkinci basamak yerel yönetim birimi olan bölgelere, ekonomik ve bölgesel kalkınmanın sağlanması gibi daha büyük görevler verilmektedir. Belediyeler arası veya belediyelerle bölgeler arası işbirliği yasada açıkça özendirilmiştir. Her iki basamaktaki yerel yönetim biriminde de, ortak yatırım, kalkınma programlarının ve planlarının geliştirilmesi, birlikteliklerin kurulması yasayla öngörülmüştür⁶⁹. Merkezi yönetim, bölge yönetimlerinden AB kalkınma politikalarının uygulanmasını, bölge kalkınma projelerinin yürütülmesini ve çevre projelerinin sürdürülmesini amaçlamaktadır⁷⁰.

Bölgelerin görevi, sürdürülebilir kalkınma ve toplumsal faydalılık ilkelerine uygun olarak, bölge politikalarının planlanmasını yapmak ve bunları yerine getirmektir. Birinci basamak ve ikinci basamak yerel yönetim birimleri arasında bir hiyerarşi ve denetim mekanizması bulunmaktadır. Kallikratis Reformu ile daha az yerel yönetim birimi ve yeni bölgesel birimlerin oluşturulmasıyla yapının basitleştirilmesi, yeni yerel

67 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.270.

68 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.617.

69 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.271.

70 AKRIVOPOULOU Christina, DIMITROPOULOS Georgios, KOUNATZIS, Stylianos-Ioannis G., a.g.m., s. 678.

yönetim birimleri arasındaki çok taraflı bir işbirliğini ve eşgüdümü artırması beklenmektedir. Ayrıca bölgesel destek, yerinden yönetimin yetki ve kaynaklarıyla birleşmiştir. Gerçekte belediyeler, daha öncesinde şimdi lağvedilen illere verilen, ticari ve ekonomik teşebbüslere izin vermek gibi, oldukça çok sayıda görev üstlenmiştir⁷¹. Bölgeler AB gereklerini yerine getirmek amacıyla kurulsalar da, uygulamada merkezîyetçi Yunan geleneğinin dışına çıkamama eleştirisiyle karşı karşıya kalmışlardır⁷².

2.3. Merkezi Yönetim Bölgeleri

Kallikratis Planı ile yeniden yapılandırılan iki basamaklı yerel yönetim birimlerinin yanı sıra, merkezi hükümet tarafından atanan bir Genel Sekreter tarafından yönetilen, 2 veya 3 bölgenin birleştirilmesiyle, 7 Merkezi Yönetim Bölgesi oluşturulmuştur. Genel Sekretere yönetimde, bölge başkanları ile belediye temsilcilerinden oluşan bir Danışma Kurulu yardımcı olmaktadır⁷³.

Kallikratis Planı ile oluşturulan Merkezi Yönetim Bölgeleri şunlardır; Attika, Teselya ve Anakara Yunanistan, Epirus ve Batı Makedonya, Ege Adaları, Krete, Merkez-Doğu Makedonya ve Trakya, Ion Adaları ve Batı Yunanistan⁷⁴. Merkezi yönetim bölgelerine önceki bölge yönetimlerinin bütün yetkileri aktarılmış olup, bu bölgeler birinci ve ikinci basamak yerel yönetim birimleri üzerinde denetim yetkisine sahiptir⁷⁵. Merkezi yönetim bölgeleri ayrıca, çevrenin korunması gibi (orman yönetimi, bölge planlaması, su yönetimi vb.) yönetsel görevler üstlenmiştir⁷⁶.

2.4. Yunanistan'da Yerel Yönetim Birimlerinin Denetimi

Yunanistan'da kamu yönetiminin genel denetlenmesi ilkeleri, yerel yönetimler için de geçerlidir. Yerel yönetimler üzerinde, yönetsel denetim, kamuoyu denetimi, yargı denetimi, ombudsman denetimi ile mali denetim yapılmaktadır.

Yönetsel Denetim: Yunanistan Anayasası'na göre devlet, yerel yönetim makamları üzerinde, yalnızca hukukilik denetimini kapsayacak

71 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.264.

72 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.617.

73 European Parliament, s.13.

74 European Parliament, s.13.

75 AKRIVOPOULOU Christina, DIMITROPOULOS Georgios, KOUNATZIS, Stylianos-Ioannis G., a.g.m., s. 678.

76 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.264.

ve onların uygulama ve hareket serbestliklerini engellemeyecek biçimde denetim yetkisine sahiptir. Hukukilik denetimi yasa ile düzenlenir. Görevin sona ermesini veya askıya alınmasını hukuken gerekli kılan durumlar dışında, yerel yönetim makamlarının seçilmiş yöneticilerine karşı disiplin yaptırımları, ancak yasada belirtilen biçimde, çoğunluğu hâkimlerden oluşan bir Konseyin onayı ile uygulanabilir⁷⁷.

Merkezi yönetim bölgelerinin, birinci ve ikinci basamak yerel yönetim birimleri üzerinde denetim yetkisi bulunmaktadır. Merkezi yönetim bölgeleri; tüm yerel yönetim birimlerinde alınan karar ve uygulamaların hukukiliğini ve yönetimlerinde şeffaflık ilkelerine uyulmasını denetler⁷⁸. Geleneksel olarak devlet gözetiminin sonucunda müfettişler tarafından yapılan denetimin siyasileştiği ve faydalı olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Kallikratis Planıyla 7 Merkezi Yönetim Bölgesi'nde birinci ve ikinci basamak yerel yönetim birimlerinin almış olduğu tüm kararların hukukiliğini denetlemek amacıyla, Denetmenlik (Müfettişlik) Birimi oluşturulmuştur. Her Denetmenlik Biriminin başında, üstün niteliklere ve otoriteye sahip olan, sınav ile seçilen bir Denetmen (Müfettiş) bulunmaktadır. Bu denetim birimlerinde, gerçek anlamda bir yasal denetimi sağlayabilmek için, avukat, mühendis ve ekonomistler çalıştırılmaktadır. Bir dizi yerel yönetim organlarının (meclis, komite vb.), yerel yönetimler tarafından oluşturulan birlik ve şirketlerin yönetsel kararlarının (yerel düzenlemeler, borçlanmalar, vergi ve ücretlendirmeler, yerel yönetimin malları vb.) tamamı, bu kararları tekrar gözden geçiren ve hukuki olmayanları iptal eden Denetmene gönderilmektedir. Ayrıca, belediye şirketleri hariç olmak üzere, belediyenin veya belediye iştiraki herhangi bir organın almış olduğu bir karardan dolayı zarar gördüğünü öne süren bireyler de Denetmene başvurabilmektedir. Denetmen gerek gördüğü durumlarda bu kararın uygulanmasını askıya alabilmektedir⁷⁹.

Yargı Denetimi: Yerel yönetim birimlerinin eylem veya işleminden zarar gördüğünü iddia eden kişiler Yüksek İdare Mahkemesine başvurabilir ve söz konusu eylem veya işlemin durdurulmasını veya iptal edilmesini isteyebilir⁸⁰.

Kamuoyu Denetimi: 10.000 nüfusun üstündeki belediyelerde, yerel iş adamları dernekleri, ticaret odaları, barolar gibi STK temsilcilerinden

77 Yunanistan Anayasası, md.102/4.

78 AKRIVOPOULOU Christina, DIMITROPOULOS Georgios, KOUNATZIS, Stylianos-Ioannis G., a.g.m., s. 678.

79 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.267.

80 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.625.

oluşan Danışma Kurulları oluşturulmuştur. Kurul, yerel kaynakların yerel gereksinimlere göre paylaşılması amaçlanmaktadır. Yeni kurulların yanı sıra Kallikratis Planı ile (a) Belediyelerin politikalarını ve uygulamalarını izleyecek kent kabinesi gibi bir Yürütme Kurulu, (b) Mali kaynakların planlamasından ve denetiminden, toplumsal üretimden sorumlu olan Mali Komite (c) 10.000 nüfuslu belediyelerde, çevre, kent planlaması ve diğer ruhsat verilen işlerden sorumlu olan Yaşam Kalitesi Komitesi oluşturulmuştur⁸¹. Oluşturulan yeni kurul ve komiteler, yerel yönetimlerde denetimlerin verimli ve etkin bir biçimde yapılmasını, yönetime yurttaş katılımını güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Ombudsman Denetimi: Her belediye ve bölge yönetiminde, kötü yönetimin azaltılması ve rüşvetin kaynaklarının kurutulmasında yurttaşın desteklenmesini sağlayacak ve bu tür suçlamaları araştırarak, kötü işlemin ve yozlaşmanın önüne geçecek yerel bir Yurttaş Ombudsmanlığı Kurumu (*Sibarastatis*) oluşturulmuştur⁸². Yerel yönetimlerin iş ve eylemlerinden zarar gören yurttaşlar Ombudsmana başvurabilir. Ombudsman bu şikâyeti araştırır ve yerel yönetimlere tavsiyelerde bulunabilir⁸³.

Mali Denetim: Belediyeler ve topluluklar her yıl, içinde beklenen gelirlerin ve harcamaların yer aldığı bir bütçe hazırlar. Bu bütçe ile tüm mali yönetim ve denetim gerçekleştirilmektedir. Birinci derece yerel birimlerin mali denetimi Kamu Mali Hizmetleri ve Mevduat ve Krediler Fonu veya eğer varsa kendi mali hizmetleri tarafından yerine getirilir. 2000 yılından başlayarak nüfusu 10.000'in üzerinde olan tüm belediyeler kendi mali hizmetlerini oluşturmakla sorumludur⁸⁴. Bunun yanı sıra yerel yönetimlerin mali harcamaları üzerinde Maliye Bakanlığı'nın sıkı bir denetimi bulunmaktadır. Yerel yönetim birimleri ile Maliye Bakanlığı arasında, giderleri denetlemek, aşırı harcamaların önüne geçmek amacıyla e-portal raporlama sistemi oluşturulmuştur. Yerel yönetim birimleri her ayın sonunda bu portala, bütün harcama döngüsünü, bütçe gelirleri, harcamalar, yatırım bütçesi ve taahhütler ile faturaları girmek zorundadır. Merkezi hükümet bu uygulamalara uyulmaması durumunda yaptırımlar getirmiştir. Maliye Bakanlığı her ayın sonunda İç İşleri Bakanlığının işbirliğiyle yerel yönetimlerin gelir ve gider bilgisini hazırlar. Yunanistan Merkez Bankası bu verileri kullanarak, ayrıntılı olarak yerel yönetimlerin mal varlıkları ve taahhütlerini yerine getirip getirmediği raporunu hazırlamaktadır⁸⁵.

81 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.267.

82 Nikolaos Komninos HLEPAS, a.g.m., s.267.

83 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.625.

84 Dilek MEMİŞOĞLU, Murat OKCU, a.g.m. s.618.

85 AKRIVOPOULOU Christina, DIMITROPOULOS Georgios, KOUNATZIS, Stylianos-Ioannis G., a.g.m., s. 666.

Kallikratis Planı'nda, ekonomik kalkınmanın sağlanmasından sonra üzerinde en çok durulan konu, yerel yönetimlerde şeffaflığın sağlanması ve denetlenebilmesidir. Yerel yönetim kurumlarında şeffaflığın sağlanabilmesi amacıyla, belediyelerin ve belediyelerin içerisinde bulunan tüzel kişiliğe sahip kuruluşların kararlarının internette yayınlanması zorunluluğu getirilmiştir. Bu uygulamayla, hem yerel yönetim kurumlarının ekonomik durumlarının Sayıştay tarafından denetimi kolaylaşmakta, hem de yurttaşların kendilerini ilgilendiren konularda daha hızlı ve güvenilir bilgi alabilmesi sağlanmaktadır (Kallikratis Reformu Değerlendirme, 2012). Bütün yurttaşların, bu kararların yerindeliğini ve yasallığını denetleyecek durumda olmadığı doğrudur. Bununla birlikte, siyasi partiler önceki dönemlerde ulaşamadıkları bilgilere şimdi daha kolay ulaşabilecektir. Ayrıca, kararların yayınlanması zorunluluğu rüşvetin engellemesi için bir etken olacaktır⁸⁶.

3. TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

Türkiye'de yerel yönetimler, "adlandırılmış" veya "sistemli" olarak ilk defa 1854'te ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte uygulamada, geleneksel olarak ve doğal şekliyle Anadolu'da kurulmuş Türk devletleri topluma yerel nitelikteki hizmetleri de sunmuşlardır. Devletin var olmasıyla birlikte yerel yönetimlerde var olmuştur. Çünkü devlet belirli bir toprak parçası üzerinde (yurt-vatan) siyasi bakımdan örgütlenmiş [organize olmuş (egemenlik)] millet demektir. Yerel yönetimler ise devletin sürdürülebilirliği için gerekli altyapı koşullarını yerine getirmekle yükümlü kamu idareleridir. Yerel yönetimler (il özel idaresi, belediyeler ve köyler) yerel halka sağlıklı, güvenli ve ekonomik kamu hizmetlerini (esneklik, çevre sağlığı, sosyal yardım, konut, kültür, spor, eğlence, eğitim, kentsel planlama ve kentsel alt yapı) sunan yerel yönetim birimleridir.

Türkiye'de yerel yönetimler en son olarak 1982 Anayasası'nın 127. maddesiyle "Mahalli İdareler" başlığı altında düzenlenmiştir: "*Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir*"⁸⁷. İl özel idareleri 2005 yılında çıkarılan 5302 sayılı yasa; il, ilçe ve belde belediyeleri için 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı yasa; büyükşehir belediyeleri için 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı yasa ve köy yönetimi için 1924 yılında

86 The Greek Economy Quarterly Bulletin, <http://www.iobe.gr/media/engoik/iobeeng210.pdf>, 2010, (Erişim: 22.09.2012), s.37.

87 1982 Anayasası, md. 127.

çıkarılan 442 sayılı yasa ile halen yürürlükte. 11.12.2012 tarihinde kabul edilen 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi kurulan illerde, il özel idaresinin kaldırılması ile yeni bir yerel yönetimler sınıflandırması ortaya çıkmıştır. Buna göre Türkiye'deki yerel yönetimler; il özel idareleri, belediyeler, büyükşehir belediyeleri ve köyler olarak sınıflandırılabilir⁸⁸. Bu düzenlemelerden yerel yönetim birimlerinin tiplerinin, 1982 Anayasa'sında teminat altına alınmadığı ortaya çıkmaktadır. 1982 Anayasa'sında ilgili "Kanuna" gönderme yapılan hiçbir konu teminat altına alınmamıştır⁸⁹.

İl özel idaresi; il halkının mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kanunla kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir⁹⁰. Vali il özel idaresinin yürütme organı, il genel meclisi karar organı ve il encümeni de görüş bildirme, harcamaları denetleme ve yönetsel kararlar alma organıdır. İl özel idaresi, ilin kurulmasına dair kanunla kurulur, ilin kaldırılmasıyla tüzel kişiliği sona erer. İl özel idaresinin görev alanı il sınırlarını kapsar. 14.03.2013 tarih ve 6447 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyesi sayısı 30'a çıkarılmış ve 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı kanun ile il sınırları ile örtüşen il özel idareleri kaldırılmıştır.

Belediye; belde sakinlerinin mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından oluşturulan, **idari** ve **mali** özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir. Belediyenin organları belediye başkanı, belediye meclisi ve belediye encümenidir⁹¹. Belediye başkanı belediyenin yürütme organı, belediye meclisi belediyenin karar organı ve belediye encümeni belediyenin görüş bildirme, harcamaları denetleme ve yönetsel kararlar alma organıdır. Mevzuata göre belediye başkanı siyasi lider değildir.

Büyükşehir Belediyesi: Sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisidir⁹². Toplam nüfusu 750.000'den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir⁹³.

88 Hüseyin ERKUL, Türkiye'de Yerel Yönetimler II.Baskı, (Ankara: Detay Yayınevi, 2013), s.175.

89 Zerrin TOPRAK, "Türkiye'de Yerelde İktidarın Biçimlenmesi", 2014, s.2. <http://kisi.deu.edu.tr/zerrin.toprak/>, (Erişim: 20.04.2014).

90 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası, md. 3, 04.03.2005 Tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete.

91 5393 Sayılı Belediye Yasası, md.11, 13.07.2005 Tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete.

92 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası, md.3.,23.07.2004 Tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazete.

93 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası, md.4.

Büyükşehir Belediye Başkanı, büyükşehir belediyesinin yürütme organıdır. Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır. Büyükşehir belediye encümeni ise büyükşehir belediyesinin görüş bildirme, harcamaları denetleme ve yönetsel karar alma organıdır. Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur.

Köy: 07.04.1924 tarih ve 442 sayılı Köy Kanunu'na göre; nüfusu iki binden aşağı yurtlara köy denir ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara kasaba ve yirmi binden çok nüfusu olanlara şehir denir. 442 sayılı Köy Kanunu'nun 7. maddesinde "*Köy bir yerden bir yere götürülebilen veya götürülemeyen mallara sahip olan ve iş bu Kanun ile kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlıktır. Buna tüzel kişilik (şahsı manevi) denir*" ibaresiyle köyün tanımı verilmiştir. Köyün orta malı kanun karşısında Devlet malı gibi korunur. Bu mallara el uzatanlar Devlet malına el uzatanlar gibi ceza görürler. Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler. 442 sayılı Köy Kanunu ile verilen işleri görmek köy muhtarının ve ihtiyar meclisinin görevidir. Muhtar köyün başıdır. Bu Kanuna göre, köy işlerinde söz söylemek, emir vermek ve emrini yaptırmak muhtarın hakkıdır. Muhtar Devletin memurudur. Köy muhtarının ve yapacağı işte köy muhtarıyla birlik olanlara köy işlerinde fenalıkları anlaşılırsa Devlet memuru gibi muhakeme edilirler ve ceza görürler.

Yerel Yönetimler Denetimi: Türkiye'de yerel yönetimler; **siyasal denetim, yönetsel denetim, mali denetim, yargı denetimi, kamuoyu denetimi ve kamu denetçiliği kurumu denetimi** yoluyla denetlenmektedir.

Siyasal Denetim: TBMM, siyasi partiler ve yerel yönetimlerin organları tarafından gerçekleştirilir. TBMM'nin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin en önemli biçimi, yerel topluluğun zaman içinde değişen ihtiyaçlarını karşılayacak yasal düzenlemeleri yapmak biçiminde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca; soru, meclis araştırması, meclis soruşturması, genel görüşme ve gensoru yoluyla da yerel yönetimler Mecliste denetlenmektedir⁹⁴.

Yönetsel Denetim: "Yönetimle ilgili eylem ve işlemlerin ya da hukuksal nitelikli kararların yönetsel birimler tarafından, yönetsel araç ve yöntemlerle yapılan" denetimidir⁹⁵. Yönetsel denetim başta İçişleri Bakanlığı olmak üzere, mülki açıdan 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na

94 Recep SANAL, "Yeni Yasal Düzenlemelerin Işığında Yerel Yönetimlerin Denetimi", **Türk İdare Dergisi**, S.458, (Ankara:İç İşleri Bakanlığı Yayını, 2008), s.107.

95 Recep SANAL, a.g.m., s.109.

göre vali ve kaymakamlar tarafından gerçekleştirilmektedir. 1982 Anayasasının 127. maddesinin 5. fıkrasında, merkezi idarenin, mahalli idareler üzerindeki vesayet yetkisi, hukuka uygunluk denetimiyle birlikte düzenlenmiştir: Buna göre; “Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde... kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla... idari vesayet yetkisine sahiptir”⁹⁶. 1982 Anayasasının ilgili bu hükmü gereğince hukuka uygunluk denetiminin sağlanması amacıyla merkezi idareye; yerel yönetimlerle ilgili kanunlarda yerel yönetimlerin organları, işlemleri, eylemleri ve personeli üzerinde idari vesayet yetkisinin verildiği görülmektedir⁹⁷.

Türkiye’de yerel yönetimleri yönetsel açıdan denetleyen pek çok kurum bulunmaktadır. Yerel yönetimler, başta İç İşleri Bakanlığı olmak üzere Devlet Denetleme Kurumu, Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Başbakanlık Teftiş Kurulu tarafından denetlenmektedir⁹⁸. Bu durum yerel yönetimlerin, her denetleyen kurumun kendi görev alanına giren konularda denetlenebildiğini, yerel yönetimlerin bütüncül olarak denetlenemediğini ortaya koymaktadır⁹⁹.

Yargı Denetimi: Türkiye’de yerel yönetimlerin yargısal denetimleri, yönetsel, adli ve mali konularda gerçekleşir. Yönetsel yargı denetimi Danıştay, adli denetim Yargıtay, mali denetim ise Sayıştay tarafından yapılmaktadır.

Kamuoyu Denetimi: Hemşehriler, medya ve STK’lar tarafından gerçekleştirilir. Türkiye’de hemşehrilerin, yerel yönetimlerde etkin bir biçimde yönetime katılmaları ve denetleyebilmeleri amacıyla belediyelerde *Kent Konseyleri* hayata geçirilmiştir.

Mali Denetim: Yerel yönetimler mali açıdan Sayıştay gibi dış denetçiler ile İç Denetim Komisyonu gibi iç denetçiler tarafından denetlenmektedir.

İl Özel İdarelerinin Denetimi: İl özel idarelerinde iç ve dış denetim yapılıdır. Denetim iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, mali ve performans denetimini kapsar. İç ve dış denetim 5018 sayılı KMYK Kanunu hükümlerine göre yapılıdır. Kamu idarelerinin malî işlem ve faaliyetlerine ilişkin tüm gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin amacına ve mevzuatına uygun

96 1982 Anayasası, md.127/5.

97 Halil KALABALIK, a.g.e., s.722.

98 Recep SANAL, a.g.m., s.113.

99 A. Yasin KARANFİLOĞLU, Yerel Yönetimlerin Denetimi, (Ankara: Sayıştay Başkanlığı, 2000), <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras09yerelyonetim.pdf>, s.80., (Erişim: 21.04.2014).

bir şekilde gerçekleştirilmesi için uygulanan malî yönetim, harcama öncesi kontrol ile harcama sonrası **iç denetim** faaliyetleridir¹⁰⁰. **Dış denetim** ise; denetlenen kurum dışında ve ondan bağımsız olan denetim elemanlarınca yapılan ve ilgili kurumun mali tabloları ve hesap işlemlerinin yasallığı, düzenliliği ve/veya mali yönetim hakkında kanat belirtmeye yönelik olarak yapılan denetimdir¹⁰¹. 5018 sayılı KMYK Kanununun 68/1. fıkrasına göre **dış denetimin amacı**; “Sayıştay tarafından yapılacak harcama sonrası dış denetimin amacı, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanması” olarak belirtilmiştir.¹⁰²

5018 sayılı KMYK Kanununa göre dış denetim; “genel kabul görmüş uluslararası denetim standartları dikkate alınarak; a) Kamu idaresi hesapları... esas alınarak, mali tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin malî denetimi ile kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin malî işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti, b) Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirilmesi, suretiyle gerçekleştirilir¹⁰³. Ayrıca, il özel idaresinin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemleri, idarenin bütünlüğüne ve kalkınma planı ve stratejilerine uygunluğu açısından İçişleri Bakanlığı, vali veya görevlendireceği elemanlar tarafından da denetlenir.

İl genel meclisi denetim komisyonu her yılın Ocak ayında yapılacak toplantısında, il özel idaresinin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile hesap ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az, beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 37. 38. ve 39. maddelerine göre; il özel idarelerinin denetimi; faaliyet ve işlemlerinde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve il özel idaresi teşkilatının gelişmesine, yönetim ve denetim sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak

100 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrolü Yasası, md.55/1, 24.12.2003 Tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazete.

101 Halil KALABALIK, a.g.e., s.727.

102 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrolü Yasası, md.68/1.

103 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrolü Yasası, md.68/2.

ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır.

Belediyelerin Denetimi: Belediyelerde iç ve dış denetim yapılır. Denetim, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, mali ve performans denetimini kapsar. İç ve dış denetim 5018 sayılı KMYK Kanunu hükümlerine göre yapılır. Belediyelerin dış denetimleri, il özel idareleri gibi Sayıştay tarafından yapılır. Ayrıca, belediyenin mali işlemler dışında kalan diğer idari işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından da denetlenir. Belediyelere bağlı kuruluş ve işletmeler de yukarıdaki esaslara göre denetlenir. Denetime ilişkin sonuçlar kamuoyuna açıklanır ve meclisin bilgisine sunulur.

Türkiye’de Sayıştay’ın, yerel yönetimlerin denetimine ayrabildiği denetmen oranı yalnızca %13’tür. Bu nedenle, denetim dışı kalan yerel yönetimlerin hesapları “hükmen onama” denilen sistem çerçevesinde, hiçbir incelemeye tabi tutulmaksızın otomatik olarak incelenmiş sayılıp aklanmaktadır¹⁰⁴. Bu durum yerel yönetimlerin dış denetiminin gerektiği gibi yapılamadığını ortaya koymaktadır.

Belediyelerde Denetim Komisyonu; ilçe ve il belediyeleri ile nüfusu 10.000’in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisi, her Ocak ayı toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 54. 55. ve 56. maddelerine göre; belediyelerin denetimi; faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve belediye örgütünün gelişmesine, yönetim ve denetim sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor haline getirerek ilgililere duyurmaktır.

Türkiye’de belediye başkanı ve valilerin finansal sorumlulukları da artırılmıştır. Belediyelerde belediye başkanı, il özel idarelerinde ise valiler yapılan tüm harcamalardan sorumludurlar¹⁰⁵. İl genel meclisi ve belediye meclisi bilgi edinme ve denetim yetkilerini; faaliyet raporunu

104 Recep SANAL, a.g.m., s.114.

105 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrolü Yasası, md.18.

değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru yoluyla kullanmaktadır¹⁰⁶.

Belediye başkanı, 5018 sayılı KMYK Kanunu'nun 41. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plan ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleşme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 11. maddesine göre; büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinin imar uygulamalarını denetlemeye yetkilidir. Denetim yetkisi, konu ile ilgili her türlü bilgi ve belgeyi istemeyi, incelemeyi ve gerektiğinde bunların örneklerini almayı içerir. Bu amaçla istenecek her türlü bilgi ve belgeler en geç on beş gün içinde verilir. İmar uygulamalarının denetiminde kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından yararlanılabilir.

Türkiye'de, il özel idarelerinin karar organı olan il genel meclisi ve belediyelerin karar organı olan belediye meclisi; kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum il özel idaresine/belediyeye ait işleri aksatırsa, il özel idaresine/belediyeye verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasi konularda karar alırsa, İçişleri Bakanlığı'nun bildirisine üzerine Danıştay'ın kararı ile feshedilmektedir.

Köylerin Denetimi: İl merkezine bağlı köylerde vali, ilçelere bağlı köylerde kaymakamlar, muhtarın köy işlerini ve kanunlarla verilen diğer görevlerini yapmadığını görürlerse muhtara yazılı ihtarda bulunurlar. Buna rağmen iş görmeyen muhtar, yetkili idare kurulu kararıyla görevinden uzaklaştırılır¹⁰⁷.

Kamu Denetçiliği Kurumu Denetimi: Türkiye'de, 14.06.2012 tarih ve 6328 sayılı yasa ile *"idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevli"*¹⁰⁸ olan Kamu Denetçiliği Kurumu

106 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası, md. 17., 5393 Sayılı Belediye Yasası, md.26., 13.07.2005 Tarih ve 5874 sayılı Resmi Gazete.

107 442 Sayılı Köy Yasası, md.41., 07.04.1924 Tarih ve 68 sayılı Resmi Gazete.

108 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, md.1., 29.06.2012 Tarih ve 28338 Sayılı Resmi Gazete.

hayata geçirilmiştir. Buna göre, mahalli idarelerin, bağlı idarelerinin ve birliklerinin eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarından zarar gören yurttaşlar, 29.03.2014 tarihinden itibaren¹⁰⁹ bu kuruma başvurabilmektedir.

4. BULGARİSTAN, YUNANİSTAN VE TÜRKİYE YEREL YÖNETİMLERİNİN DENETİM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Merkezi yönetimler, yerel yönetimlerde özerkliğin geniş ölçüde tanındığı ülkelerde bile, yerel yönetimler üzerindeki gözetim ve denetimlerini yerine getirmektedirler. Yerel yönetimlerin varolan durumlarını değerlendirmek, yönetimlerde aksayan yönleri tespit etmek, yerel yönetimlerin kendi kendilerini yönetmelerine yardımcı olmak amacıyla değişik denetim yollarına başvurulmaktadır¹¹⁰.

Bu bölümde; Bulgaristan, Yunanistan ve Türkiye’de yerel yönetimlerin denetimleri yönetsel denetim, yargı denetimi, kamuoyu denetimi, mali denetim ve ombudsman denetimi yolları açısından değerlendirmesi yapılmıştır.

Yönetsel Denetim Açısından Değerlendirilmesi: Araştırma konusu olan her üç ülkede de yönetsel denetim açısından, merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisinin kabul edildiği görülmektedir. Bulgaristan’da devletin, merkezi ve bölgesel alt birimlerinin, yerel yönetimlerin iş ve işlemlerini hukukilik bakımından denetleyebildiği, bölge valisinin yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisinin bulunduğu görülmektedir. Bölge valisi, belediyelerin yasaya aykırı olarak gördüğü kararlarının yürütülmesini sona erdirebilmekte, bu kararları yargıya taşıyabilmektedir. Yerel yönetimler de, bölge valisinin denetim işlemlerine karşı yetkili mahkemeye başvurabilirler. Yunanistan Anayasasında da benzer biçimde devletin, yerel yönetim makamları üzerinde yalnızca hukukilik denetimi yapabileceği belirtilmiştir. Yunanistan’da ayrıca, yerel yönetim birimleri arasında bir derecelendirme, hiyerarşik yapı düzenlenmemekle birlikte, merkezi yönetim bölgelerinin birinci ve ikinci derece yerel yönetim birimleri üzerinde denetleme yetkisi bulunmaktadır. Merkezi yönetim bölgeleri; tüm yerel yönetim birimlerinde alınan karar ve uygulamaların hukukiliğini ve yönetimlerinde şeffaflık ilkelerine uyulmasını denetlemektedir. Ayrıca 7 Merkezi Yönetim Bölgesi’nde birinci ve ikinci basamak yerel yönetim birimlerinin almış olduğu tüm kararların hukukiliğini denetlemek amacıyla, Denetmenlik (Müfettişlik) Birimi oluşturulmuştur.

109 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, Geçici md.1/5.

110 Halil KALABALIK, a.g.e., s.709.

Türkiye’de diğer incelenen ülke örneklerinde olduğu gibi, merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde vesayet yetkisi tanınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası’nın 127. maddesi ile merkezin, yerel yönetimler üzerindeki vesayet denetimi açıkça belirtilmiştir.

Yargısal Denetim Açısından değerlendirilmesi: İncelenen her üç ülkede de yerel yönetim birimlerinin eylem veya işleminden zarar gördüğünü iddia eden kişilerin yargı kurumlarına başvurabilme hakkının olduğu görülmektedir. Yargı kurumları, şikâyet konusu olan iş ve işlemleri hukuken uygunluk bakımından denetleyebilmektedir.

Kamuoyu Denetimi Açısından Değerlendirilmesi: Bulgaristan ve Yunanistan’da, yerel yönetimlerin kamuoyu aracılığıyla denetlenmesi yolunun gelişmiş olduğu görülmektedir. Bulgaristan referandumlar, yurttaş inisiyatifleri ve genel halk toplantıları yoluyla, halkın hem yönetime katıldığı, hem de yerel yönetimlerin iş ve işlemlerinin halk tarafından denetlenebildiği görülmektedir. Yunanistan’da ise yerel yönetimler referandumlar, yerel meclislerde görüş bildirme ve danışma komitelerinde görev alma yoluyla kamuoyu tarafından denetlenebilmektedir. Türkiye’de yerel yönetimlerde yönetime katılma ve yönetimi denetleme araçlarından birisi olarak Kent Konseyleri hayata geçirilmiş olmakla birlikte, uygulamada bu konseyler yeterince destek bulamamaktadır.

Ombudsman Denetimi Açısından Değerlendirilmesi: Yunanistan ve Bulgaristan’da Ulusal Ombudsmanlık kurumunun yanı sıra, yerel Ombudsmanlık Kurumu da oluşturularak, yurttaşların yerel yönetimlerle ilgili dilek ve şikâyetlerinin daha kolay sonuçlandırılması, yerel yönetimlerde şeffaflığın ve iyi yönetişimin sağlanması amaçlanmıştır. Türkiye’de ise 14.06.2012 tarih ve 6328 sayılı yasa ile Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) hayata geçirilmiştir. Yerel yönetimlerin iş ve işlemleri sonucu zarar gördüğünü iddia eden yurttaşlar bu kuruma başvurabilmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de yerel yönetimler ombudsmanlığı kurumu oluşturulmamıştır.

Mali Denetim Açısından Değerlendirilmesi: Her üç ülkede de yerel yönetimler mali açıdan, merkezden aktarılan kaynaklara bağımlı durumdadır. Bu durum yerel yönetimleri, merkeze bağımlı olarak, onun karar ve isteklerine uygun hareket etmeye zorlamaktadır. Yerel yönetimler gelirlerini kendi kaynaklarından değil, büyük oranda merkezden aktarılan kaynaklardan sağlamaktadır. Bu nedenle her üç devlette de, yerel yönetimlerin mali açıdan denetim altında tutulması konusunda uygulamaların geliştirildiği görülmektedir.

Bulgaristan ve Yunanistan'da yerel yönetimlerin mali açıdan denetimleri, Türkiye'dekine benzer biçimde Maliye Bakanlığı ile Sayıştay tarafından yerine getirilmektedir. Bulgaristan'da ayrıca yöresel Sayıştay ile yerel yönetimlerde İç Denetim Müdürlükleri kurulmuştur. Yunanistan'da son yapılan yasal düzenlemelerle kamu harcamalarını denetleyebilmek amacıyla, Sayıştay'ın yetkileri genişletilerek, yerel yönetimlerin 100.000 Euro'nun üzerindeki harcamaları ile belediye ve bölgelerin gelirlerini denetleyebilme yetkisi getirilmiştir. Ayrıca, yerel yönetim birimleri ile Maliye Bakanlığı arasında, giderleri denetlemek, aşırı harcamaların önüne geçmek amacıyla e-portal raporlama sistemi oluşturulmuştur. Maliye Bakanlığı her ayın sonunda yerel yönetimlerin gelir ve gider bilgisini hazırlamaktadır. Yunanistan Merkez Bankası bu veriler ışığında, yerel yönetimlerin mal varlıkları ve taahhütlerini yerine getirip getirmediği raporunu hazırlamaktadır. Diğer bir yenilik olarak yerel yönetimlerde şeffaflığın sağlanabilmesi amacıyla, belediyelerin ve belediyelerin içerisinde bulunan tüzel kişiliğe sahip kuruluşların kararlarının internette yayınlanması zorunluluğu getirilmiştir. Böylece hem yerel yönetim kurumlarının ekonomik durumlarının Sayıştay tarafından denetimi kolaylaşmakta, hem de yurttaşların daha hızlı ve güvenilir bilgi alabilmesi sağlanmaktadır.

Türkiye'de yerel yönetimlerin mali açıdan dış denetimleri Sayıştay tarafından yerine getirilmektedir. Bununla birlikte Sayıştay, denetmenlerinin yalnızca %13'ünü yerel yönetimlerin denetimine ayırabilmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin mali açıdan yeterince denetlenememesine yol açmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yerel yönetimlerde yolsuzluk ve kötü yönetimin önlenmesi, etik ve verimli denetim mekanizmalarının oluşturulmasıyla sağlanabilir. Türkiye'de yapılan yerel yönetim reformları daha çok yerel yönetim birimlerinin birleştirilip, ayrılmasına yönelik olmuştur. Buna karşılık yerel yönetimlerin denetimine yönelik köklü çözümler getirilememiştir. Türkiye'de yerel yönetimlerin denetimine yönelik öncelikli sorun, denetimin çok başlı olması, yerel yönetimleri denetleyen her kurumun kendi açısından denetlemeyi yaparak, bütüncül bir yaklaşım ortaya koyamamalarıdır. Bu nedenle, yerel yönetimlerin denetiminde kamuoyuna açık, izlenebilir, etik ilkelere uygun denetim mekanizmaları geliştirilmelidir.

2011 yılında Yunanistan'da Kallikratis Reformu ile etkin ve verimli yerel yönetimler oluşturmak amacıyla, küçük yerel yönetimlerin birleştirilmesine

yönelik olarak yapılan düzenlemelerin benzeri Türkiye’de, 14.03.2013 tarih ve 6447 sayılı Kanun ile yapılmıştır. Söz konusu Kanun ile büyükşehir belediyesi sayısı 30’a çıkarılmış ve 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra bu düzenleme uygulamaya konulmuştur. Büyükşehir belediyesine dönüştürülen illerde, illere bağlı ilçelerin mülkü sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçe belediyesine katılmıştır. Mart 2014 tarihi itibarıyla Türkiye’de 16 olan büyükşehir belediyesi sayısı 30’a yükselmiş, 65 olan il özel idaresi/ belediyesi sayısı 51’e düşmüş, 143 olan büyükşehir ilçe belediyesi sayısı 519’a yükselmiş, 749 olan ilçe belediyesi sayısı 400’e düşmüştür. En radikal değişim ise beldelerde yaşanmış, 1.977 olan belde belediyesi sayısı 395’e düşmüştür. Bu düzenlemelerle 2.950 olan toplam belediye sayısı, 1.395’e düşmüştür. Köy sayısında da önemli bir düşüş yaşanmış, 34.283 olan köy sayısı 17.722’e düşmüştür¹¹¹.

Son yapılan yasal düzenlemelerle yerel yönetim sayılarında yarı yarıya bir azalma meydana gelmiştir. Buna karşılık yerel yönetimlerin mali açıdan denetimi ile görevli olan Sayıştay’ın yerel yönetimler için görevlendirdiği denetmen sayısı çok düşük oranlarda kalmaktadır (%13). Yerel yönetimlerin mali açıdan daha etkin denetlenebilmesi için Bulgaristan örneğinde görüldüğü gibi bölgesel Sayıştay’ların kurulmasına gereksinim vardır. Ayrıca, yerel yönetimlerin mali açıdan daha etkin ve verimli bir biçimde denetlenebilmesi için Yunanistan örneğinde görüldüğü gibi, yerel yönetimlerle Maliye Bakanlığı arasında mali harcamalar, gelir ve giderler ile yapılan ihalelere ilişkin e-portal sistemi oluşturulmalı, aylık veya iki aylık dönemler halinde bu veriler rapor haline getirilerek kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

Türkiye’de köylerin denetimi kaymakamlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Son yasal düzenlemelerle köy sayısı 17.722’ye düşürülmesine karşın bir o kadar da mezra, mahalle, kom ve diğer küçük yerleşim birimleri dikkate alındığında köy ve uzantılarının sayısı 35.000’i bulmaktadır. Dolayısıyla kaymakamlar tarafından gerçekleştirilen köy denetimlerinin etkililiği ve verimliliği tartışılabilir.

Bulgaristan ve Yunanistan’da yerel yönetimlerde oluşturulan Ombudsman Kurumu, yönetimin denetlenmesi, yurttaşın daha kolay bir biçimde bir denetim organına ulaşması açılarından verimli bir araçtır. Ombudsmanlık Kurumu ile bu ülkelerde, yerel yönetim birimlerinde halkın

111 Zerrin TOPRAK, Yerel Sayılar, <http://kisi.deu.edu.tr/zerrin.toprak/>, (Erişim: 20.04.2014).

hem yerel yönetimleri denetlemesi hem de yönetime katılması yönünde olumlu adımlar atılmıştır.

Türkiye’de yerel yönetimler (il özel idareleri ve belediyeler) görevlerini idari vesayet, siyasal, yönetsel, yargısal, mali ve kamuoyu denetimine tabidirler. Bu uygulama denetimde çok başlılık ve denetim uygulamalarının etkisizliği sonucunu doğurmaktadır. Yerel yönetim denetimlerinin daha verimli, etkili, nitelikli ve kaliteli olması için mali denetimin Sayıştay tarafından yapılması, merkezi yönetimin idari vesayet denetiminin kaldırılması ve yerel halk ile yerel yönetimler arasında bir köprü işlevi görecek, kendisine gelen istek ve şikâyetleri inceleyip yerel yöneticilere aktaracak, yönetimin hatalı ve eksik yönlerini ortaya koyacak işlevsel Yerel Ombudsmana gereksinim bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akrivopoulou Christina, Dimitropoulos Georgios, Kounatzis, Stylianos- Ioannis G. (2012), "The Kallikratis Program, The Influence of International and European Policies on the Reforms of Greek Local Government", *Istituzioni del Federalismo Rivista di Studi Giuridici e Politici*, N.3, 2012, ANNO XXXIII – Luglio/Settembre pp.653-693, Italy. http://www.regione.emilia-romagna.it/af-fari_ist/Rivista_3_2012/Dimitropoulos.pdf (18.04.2014).
- Bulgaristan Anayasası, <http://www.parliament.bg/en/const>, (20.12.2012).
- Council of Europe (1999), *Supervision and Auditing of Local Authorities' Action*, Local and Regional Authorities Series No.66, Council of Europe Publishing, Strasbourg.
- Çelen, Mustafa, (2012). "Bulgaristan'da Yerel Yönetimler", *Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.Dergisi*, Y:2012.C:XXXIII, S:II, s:497-516.
- Derdiman, Ramazan Cengiz, (2006), *Karşılaştırmalı Türk Anayasaları ve TBMM İçtüzüğü*, Alfa Aktüel Yayınları, İstanbul.
- Direct Citizen Participation in State and Local Government Act, Promulgated, SG No. 44/12.06.2009, <http://www.conces.government.bg/show?action=31&lang=2> (20.12.2012).
- Erkul, Hüseyin (2013), *Türkiye'de Yerel Yönetimler II*.Baskı, Detay Yayınevi, Ankara.
- European Parliament, (2012). "Economic, Social and Territorial Situation of Greece" [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/regi/2011/460052/IPOL-REGI_NT\(2011\)460052\(PAR00\)_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/regi/2011/460052/IPOL-REGI_NT(2011)460052(PAR00)_EN.pdf), (20.09.2012).
- Hlepas, Nikolaos Komninos (2012). "Local Government in Greece", *Local Governments in the Member States of European Union: A Comparative Legal Perspective* (Ed. Angel-Manuel MORENO), s. 257-281, Natioanal Institute Of Public Administration, Spain.
- Güler, Birgül Ayman (1995). "Bulgaristan'da Yerel Yönetimler", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, s. 81-87, C.4, S.1, Ocak 1995, TODAİE Yayını, Ankara.
- Kallikratis Reformu Değerlendirme, (2012). http://www.rodopruzgari.com/index.php?option=com_k2&view=item&id=1144:kallikratis, (22.10.2012).
- Kalabalık, Halil (2005), *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku*, Teori-Uygulama, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Karanfiloğlu, A. Yasin (2000), *Yerel Yönetimlerin Denetimi*, Sayıştay Başkanlığı, Ankara, <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/yayinicerik/aras09yereleyonetim.pdf>, (21.04.2014).
- Koçak, Yüksel (2008). *Karşılaştırmalı Yerel Yönetimler*, Orion Kitabevi, Ankara.
- Local and Regional Democracy in Bulgaria, (2011). https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1844369&Site=COE#P586_85240, (20.12.2012).
- Local Self-Government and Local Administration Act Bulgaria, http://www.urban.org/PDF/bulg_locgov.pdf, (20.12.2012).

- Memişoğlu, Dilek, Okcu, Murat (2013), “Yunanistan’da Yerel Yönetimler”, Dün-yada Yerel Yönetimler, Örnekler-Uygulamalar, (Murat Okcu, Hüseyin Özgür Ed.), s. 607-633, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Minister of Finance Bulgaria, (2014), <http://www.adfi.minfin.bg/en/>, (17.04.2014).
- Nadaroğlu, Halil (1998). Mahalli İdareler, Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması, Beta Yayın, İstanbul.
- OECD, (2009), Budgeting in Bulgaria, <http://www.oecd.org/gov/budgeting/46051594.pdf>, (17.09.2014).
- Public Internal Financial Control Act, http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/BudgetLaws/BulgariaPublicInternal_Financial_Control_Act.pdf, (17.04.2014).
- Sanal, Recep (2008), “Yeni Yasal Düzenlemelerin Işığında Yerel Yönetimlerin Dene-timi”, Türk İdare Dergisi, S.458, s. 101-128, İç İşleri Bakanlığı Yayını, Ankara.
- The Greek Economy Quarterly Bulletin, (2010). <http://www.iobe.gr/media/engoik/iobeeng210.pdf>, (22.09.2012).
- The Kallikratis Plan, (2012). http://apokoronasourhome.com/pdfs/Markos_Perrakis_Speech.pdf, (22.09.2012).
- Toker, M. Cem (2012). “Yunanistan Yönetim Sistemi”, Dünyada Kamu Yönetimi Araştırma Projesi, s.356-375, İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/dunyada_kamu_yon/yunanistan.pdf, (22.09.2012).
- Toprak, Zerrin (2014), “Türkiye’de Yerelde İktidarın Biçimlenmesi”, <http://kisi.deu.edu.tr/zerrin.toprak/>, (20.04.2014).
- Ünüsân, Teoman, (1996). Avrupa’da Yerel Yönetimler, Mahalli İdareler Genel Mü-dürlüğü Yayını, Ankara.
- Vodenicharov, Alexander (2012). “Local Government in the Republic of Bulgaria”, Local Governments in the Member States of European Union: A Comparative Legal Perspective (Ed. Angel-Manuel MORENO), s. 69-90, Natioanal Institute Of Public Administration, Spain.
- Yunanistan Anayasası, (2005). (Çev. Serap YAZICI), Bilgi Üniversitesi Yayını, İs-tanbul.
- World Bank (2003), Bulgaria: Publis Expenditure Issues and Directions for Reform, World Bank Country Study, USA.
- 5393 Sayılı Belediye Yasası, 13.07.2005 Tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete.
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası, 23.07.2004 Tarih ve 25531 sayılı Resmi Gazete.
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Yasası, 04.03.2005 Tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete.
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Ve Kontrolü Yasası, 24.12.2003 Tarih ve 25326 sa-yılı Resmi Gazete.
- 442 Sayılı Köy Yasası, 07.04.1924 Tarih ve 68 sayılı Resmi Gazete.
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve KHK’lerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 06.12.2012 Ta-rih ve 28489 Sayılı Resmi Gazete.

6447 Sayılı On Üç İilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve KHK'lerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 23.03.2013 Tarih ve 28595 Sayılı Resmi Gazete.

6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu, 29.06.2012 Tarih ve 28338 Sayılı Resmi Gazete.